

CONGRESUL LIGII CULTURALE DE LA CONSTANȚA (1912)

Statul român independent a oferit, după 1878, cadrul favorabil dezvoltării economice, social-politice și culturale a societății românești în structuri moderne, pe întregul său teritoriu, extins între Dunăre și Mare.

Caracteristic pentru această zonă a fost faptul că *“progresele materiale realizate de Dobrogea au mers paralel și, uneori au fost precedate de progrese în ordine culturală, socială și politică”*¹.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, au luat ființă, la Constanța, ca, de altfel, pretutindeni în țară, societăți și cercuri culturale, fie ca emanații ale societăților cu caracter național, fie ca rezultat al unor inițiative particulare. Fără îndoială, cea mai importantă a fost *“Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor”* sau, pe scurt, *“Liga Culturală”*.

Înființată la București, la 17/29 decembrie 1890, Liga Culturală și-a început activitatea, în mod oficial, la 12/24 ianuarie 1891. În scurt timp, Liga a organizat o largă mișcare cultural-patriotică, reușind să creeze secții în majoritatea orașelor din România și în unele centre universitare din Europa: Paris, Liège, Grand, Londra Berlin, Halle, München, Viena, Gratz, Anvers, Bruxelles ș.a.².

La Constanța, nucleul pentru formarea unei secții a Ligii Culturale s-a încheat în 1892, în jurul gazetei săptămânale *“Constanța”*, condusă de Petre Grigorescu³.

Secția constănțeană, având ca arie de acțiune tot județul, s-a aliniat acțiunilor menite să determine un curent pozitiv de opinie pentru întărirea legăturilor culturale între toți românii, pentru ajutorarea românilor din provinciile aflate sub stăpânire străină (Transilvania, Banat, Bucovina), pentru susținerea cauzei naționale.

Astfel, secția Ligii Culturale de la Constanța a participat la congrese, festivaluri, serbări- cu caracter național- de comemorare a unor evenimente sau personalități istorice, a colectat fonduri pentru școlile românești din Transilvania și Banat⁴. Scopul declarat al acestor manifestări a fost, așa cum aflăm din presa vremii, *“de a cultiva conștiința solidarității în întreg neamul românesc și a întreține o mișcare care să-i asigure împlinirea misiunii culturale a românilor în Orient”*⁵. În această direcție, secția din Constanța a fost activă în cadrul Ligii, fapt remarcat și recunoscut în epocă.

Un eveniment deosebit din activitatea secției constănțene a fost pregătirea și găzduirea Congresului Ligii Culturale din 13-15 mai 1912⁶.

În vederea acestei manifestări culturale, presa locală a mobilizat opinia publică să susțină lucrările congresului: *"Frați dobrogeni, avem fericita ocaziune de a primi în orașul lui Ovidiu, pe congresiștii Ligii Culturale pentru unitatea culturală a tuturor românilor. Acest Congres ne dă primul prilej de a arăta fraților noștri, reprezentanții tuturor județelor din țară, că aici pe țărmurile mării, românul este același suflet, mare și bun, în timpuri de pace și fericire, același suflet viteaz și hotărât în timpuri grele. Acest Congres ne oferă primul prilej, când reprezentanții Ligii Culturale din întreaga țară vin aici la noi, spre a ne consfătuși cu toții asupra luptei ce trebuie să ducem contra vecinilor hrăpăreți care ne-au despărțit pe noi ca neam. În acest Congres vom hotărâi ajutoarele salvatoare ce trebuie să dăm fraților noștri transilvăneni, bucovineni, basarabeni și macedoneni spre a-și păstra și cultiva dulcea limbă românească.*

*Acest Congres oferă primul prilej, ca alătura de noi dobrogenii, românii veniți din munții bogați ai Carpaților, de pe dealurile mândre ale Olteniei, Munteniei și Moldovei, de pe mănoasele câmpii de aur ale Dunărei, uniți în suflet și-n gânduri, vom trimite fraților noștri de pretutindenii de aici de la Marea Neagră, salutul nostru de hotărâre nețărnută pentru izbânda idealului nostru național..."*⁷.

În același spirit patriotic, exprimat cu mult entuziasm, organizatorii Congresului au făcut apeluri frecvente în presă: *"Cetățeni, bărbații mari ai neamului vor lua parte la acest Congres și este de-a noastră datorie de a participa cu toții la această manifestare națională, este de datoria noastră, a dobrogenilor, de a pregăti congresiștilor o primire cât mai grandioasă. Preoți și învățători, voi care știți atât de bine nevoile neamului nostru, voi care știți atât de bine menirea și rolul cel mare al Congresului Ligii Culturale, congres ce devine cu atât mai important cu cât ne găsim în ajunul unui eveniment extraordinar pentru noi, acela al centenarului Basarabiei. Veniți în număr cât mai mare, propovăduiți printre săteni importanța acestui Congres și să ne vedem cu toții, aici la Constanța la Congresul general al Ligii Culturale"*⁸.

Congresul Ligii Culturale de la Constanța, din 1912, s-a desfășurat în paralel cu sărbătorirea de către ruși a centenarului Basarabiei (1812-16 mai 1912), la care românii au replicat: *"vom spune rușilor că prin centenarul Basarabiei vor sărbători cea mai mare nerușinare a timpurilor și le vom spune că nu numai viii, dar chiar și sufletele celor 10.000 de eroi români căzuți la Plevna pentru a-i scăpa de urgia iataganului turcesc, protestează contra acestei infamii, contra acestui act tiranic și contra acestei manifestații de josnică barbarie !..."*⁹

Așadar, scopul Congresului de la Constanța, din 1912, a fost de a

da o replică centenarului Basarabiei celebrat în Rusia, fapt ce i-a conferit o semnificație aparte.

Congresul s-a desfășurat în nota caracteristică manifestărilor naționale ale Ligii Culturale și în spiritul epocii. Acest Congres a mai coincis și cu un alt eveniment de amploare, pe plan militar și politic european, și anume, cu primul război balcanic și cu marile tensiuni naționale din zonă.

În ziua de 13 mai 1912, Comitetul de recepție, ales special pentru această manifestare, în frunte cu dr. Al.C.Tălășescu, transilvănean de origine, alături de reprezentanții autorităților locale, de diferite societăți, cu drapele și însoțiți de un numeros public, i-au întâmpinat la gară pe delegații veniți din țară. A urmat o întrunire publică în Piața Ovidiu, unde au rostit discursuri, în fața statuii poetului Ovidiu, Petru Vulcan, Al.C.Tălășescu, pr. Șerban – vicepreședinte al Ligii Culturale Constanța. A urmat un "Te Deum" la catedrala din oraș¹⁰. Congreșiștii au fost cazați la hotelurile "Regal", "Babuș" și în diferite case particulare. La ora 3 după amiază, oaspeții au vizitat orașul și au făcut o plimbare de agrement în larg, cu vaporul "Dacia". Seara a avut loc un frumos spectacol artistic în sala "Elpis", unde și-au dat concursul Societății corale "Doina Dobrogei", condusă de I.Antoniu¹¹. Ședințele au fost ținute în sălile "Elpis" și într-o sală a hotelului "Regal"¹². Deschiderea Congresului s-a făcut luni, 14 mai 1912, în sala "Elpis", sală a comunității elene, pusă la dispoziție, cu condiția de a nu-i critica pe greci¹³. Când tânărul Petre Papacostea a vorbit despre situația elementului românesc din Macedonia grecească, a fost oprit de președintele în exercițiu, Al.C.Tălășescu, fapt ce a stârnit protestul istoricului N.Iorga: *"este regretabil că primim condiții umilitoare în țara noastră din partea străinilor"*¹⁴.

A fost constituit biroul Congresului: V.Arion – președinte, D.Drăgan (Galați), C.Lucaci (Slănic), gen. Stoica (Urziceni), dr. Al. C.Tălășescu (Constanța) – membri; Munteanu-Râmnic (Ploiești) și N.Orghidan - secretari. Raportul a fost prezentat de Munteanu-Râmnic (secretar general al Ligii Culturale fiind N.Iorga). În raport, a fost evidențiat faptul că Liga Culturală a crescut numeric - la 73 de secții - și au fost menționate acțiunile mai importante desfășurate de la precedentul Congres de la Craiova: serbări comemorative, excursia de la mănăstirea Comana, publicarea și difuzarea unor broșuri cu conținut patriotic în Transilvania, serbarea populară de la București, concurs de costume populare la București. S-a citit Raportul cenzorilor de către Șt. Bogdan. A fost trimisă o telegramă M.S. Regelui Carol I: *"în al 46-lea an de domnie, suveranului, Liga Culturală, adunată în Congresul de la Constanța, îi aduce în numele ideilor cărora s-a consacrat, omagii de adâncă venerație"*. Au mai fost trimise telegrame A.S.

principelui Carol, lui D.C.Moruzi, din Iași, scriitor basarabean și M.S. Împărăteasa Eugenia, văduva lui Napoleon III, ca omagiu pentru defunctul ei soț. A fost prezentat și aprobat Raportul loteriei Ligii Culturale. A fost reales comitetul Ligii Culturale (același ca la precedentul congres) și au fost aleși cenzorii Ligii¹⁵.

În a doua zi a Congresului, au ținut cuvântări, în diferite săli din oraș și împrejurimi, Virgil Arion, președintele Ligii, V.Pârvan, I.N.Roman, pr. Gh. Rădulescu, Ion Nestor, Ion Bentoiu – ajutor de primar la Constanța -¹⁶. În discuția generală, s-au făcut referiri la activitatea Ligii Culturale, s-au făcut propuneri ca Liga să fie extinsă și asupra românilor din Serbia și Bulgaria, a fost dezbătută problema învățământului public, reliefându-se importanța acestuia, ca și importanța femeii în mișcarea națională, necesitatea asigurării de localuri proprii secțiilor Ligii din teritoriu¹⁷.

Masa festivă a fost organizată în sala mare a hotelului "Regal", frumos împodobită pentru această ocazie. Au fost rostite toasturi de către Virgil Arion, N.Iorga, V.Pârvan, pr. Scriban, dr. Al.C.Tălășescu, C. Brăescu, dra. Teodoru, V. Pârvan, pr. Gh.Rădulescu, I.Nestor ș.a. Ion Bentoiu, a anunțat, în aplauzele asistenței, că primăria Constanța a acordat un loc din terenurile sale, pe bd. Ferdinand, pentru a se construi un local propriu secției Ligii Culturale din oraș¹⁸.

Referitor la activitatea Ligii Culturale în Dobrogea, N.Iorga aprecia: *"Iarăși este necontestat că trezirea conștiinței naționale în Dobrogea și manifestarea ei hotărâtă se datorește mișcării noastre. Ideea națională trebuie să ne călăuzească pașii"*¹⁹.

În a treia zi a Congresului au fost vizitate cetatea și monumentul Adamclisi²⁰. Cu acest prilej, V.Pârvan a rostit un discurs patriotic, din care reținem: *"o viață romană începe a se desfășura după ocuparea ținutului de Traian. Cetăți de apărare se construiesc și sute de coloniști și veterani romani se întemeiază în jurul lor. Noua religie a lumii creștine pătrunde și aici și ia avânt. Episcopate se înființează între care și cetatea Tropaeum, un sâmbure de viață romană...imigrația romană în Dobrogea în sec. VI-VII, iar sub domnia otomană, Dimitrie Cantemir, românii au populat Dobrogea atrași de otomani cu avantaje. Întreaga civilizație, veche și rară, e a noastră. Toți ceilalți au distrus, n-au clădit. Singurii noi avem drepturi etnice și istorice în acest ținut"*²¹. În acea vreme, au existat polemici asupra elementului românesc în Dobrogea, articole cu acest obiect fiind publicate de ziarul "Dobrogea Jună".

Activitatea Ligii Culturale s-a bucurat de succes la Constanța, manifestările sale având o mare aderență la public.

În zilele de 13/15 mai 1912, la Constanța, au fost trei zile de mare vibrație națională datorită Congresului Ligii Culturale, desfășurat în avans de războaie balcanice și de cel al întregirii naționale.

NOTE

1. V.Mihăilescu, *Progresele economice și culturale în Dobrogea sub stăpânirea românească*, București, 1940, p. 34
2. V.Netea, C.Gh.Marinescu, *Liga Culturală și unirea Transilvaniei cu România*, Ed. Junimea, Iași, 1978, p. 169
3. "Constanța", I, nr. 28, 28 iun. 1892; nr. 29, 5 iul. 1892; nr. 30, 12 iul. 1892
4. *Idem*, nr. 43, 19 oct. 1892; nr. 49, 29 nov. 1892
5. *Idem*, nr. 38, 6 sep. 1892
6. V.Netea, C.Gh.Marinescu, *op.cit.*, p. 74
7. "Dobrogea Nouă", I, nr. 22, 12 mai 1912
8. St. Lascu, *Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei. Biblioteca Tomitană, Constanța*, 1999, p. 561
9. *Ibidem*
10. "Dobrogea Jună", 13 mai 1912
11. *Ibidem*
12. *Ibidem*
13. St. Lascu, *op.cit.*, p. 564
14. *Ibidem*
15. *Ibidem*
16. "Drapelul", III, nr. 49, 20 mai 1912
17. *Ibidem*
18. St. Lascu, *op.cit.*, p. 564
19. "Drapelul", III, nr. 19, 20 mai 1912
20. "Dobrogea Jună", 12 mai 1912
21. St. Lascu, *op.cit.*, p. 567

THE CULTURAL LEAGUE CONGRESS CONSTANTA 1912

Abstract

The Cultural League Congress took place in Constanța between the 13th and the 15th of May 1912, with the purpose of manifesting the Romanian national feeling as a reply to the celebration of the Basarabia centennial in Russia (may the 16th 1912). The participation of great figures like N. Iorga, V. Pârvan, V. Arion gave an added value to the Congress works, based on the national theme, following the logo launched by N. Iorga: "The national idea must guide our steps". In Constanța, we had three days of great national vibration due to the Cultural League Congress during the month of the flowers in 1912.